

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80

Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

Narod koji se odreće ma i jedne
stope krvi i znojem otaca svo-
ih natopljene zemlje nije dosto-
jan da se nazivlje narodom

JAVNO MNENJE V TRSTU MED SVETOVNO VOJNO

Pred poldrugim letom je izdal neki Giuliano Gaeta v Trstu knjižico »Javno mnenje in časnikarstvo v Trstu v letih 1914—1918«, v kateri se je omejil samo na italijansko javno mnenje ali še bolj konkretno samo na mnenje zelo ozkega kroga Italijanov v Trstu. Gaetova knjiga bi verjetno kakor toliko drugih prav tako enostranskih spisov prešla v pozabljenje, če se ne bi spravil nanjo v rimski reviji »Il giornalismo« Leo Pilosio, ki očitno ne stoji na tako preudiciranem stališču kakor Gaeta in ki mu je resnica ljubša kakor fantazija. Pilosio je podvrgel Gaetovo knjigo strožji kritiki, v kateri ji očita pomanjkljivost, češ da je docela prezrla vpliv vsega ostalega življa avstro-ogrsko monarhijske na tržaško »javno mnenje«. Izključno je, pravi Pilosio, da bi ves kompleks političnih gibanj v avstro-ogrski monarhiji, ki je tvoril javno mnenje v njej, ostal brez vsakega vpliva na tržaško življenje, kakor bi izhajalo iz Gaetove knjige. Pilosio pogreša v njej zlasti vsako omembo slovenskega javnega mnenja v Trstu. S tem je hotel Gaeta pač zanikati obstoj takega slovenskega mnenja. Toda Pilosio pravilno ugotavlja: »To bi bilo zelo čudno, kajti italijanski iredentizem se je moral lotiti ravno problema obrambe Trsta pred slovansko imigracijsko poplavo«. Prav tako pa je po Pilosiu moral tudi nemški element, ki sicer ni bil tako bojevit kot slovanski, že zaradi svoje istovetnosti z vladnim naziranjem in po svoji kulturni in gospodarski moči imeti odmev v tržaškem javnem mnenju. Vse to pa je Gaeta kratko malo prezrel.

Ta odkriti nastop Pilosia seveda ni bil po godu tržaškimi Italijanom. Zato se je proti niemu oglasil v tržaški reviji »La Porta Orientale« Edio Predonzani, s katerim soglašata s posebno pripombo tudi samo uredništvo te revije. Ta Predonzani pravi, da se Pilosio moti v svojih izvajanjih, kajti po njegovem mnenju ni mogoče v Trstu, ki je pokazal tako veliko asimilacijsko moč, da je napravil iz Oberdanka italijanskega mučenika in Slataperja (Zlatoperja) italijanskega junaka, govoriti tudi o kakem slovenskem ali nemškem javnem mnenju. Trst je, po Predonzanijevem mnenju seveda, smatral slovansko manjšino samo za gostujočo kolonijo, ki jo mora čimprej absorbirati ali, kolikor se ne bi dala absorbirati, ob dnevu osvoboditve pregnati. Zato je Gaeta pravilno zamolčal slovensko javno mnenje v Trstu tudi v vojnih letih, ko so se Slovani bratili z italijanskimi iredentisti v skupnem boju za zrušitev Avstrije. V tem skupnem boju vidi Predonzani tudi skupnost mnenja: slovensko javno mnenje se je identificiralo z italijanskim iredentizmom!

Zato bi bilo, pravi Predonzani, prav tako neumestno govoriti o javnem mnenju slovenske manjšine v Trstu kakor govoriti o javnem mnenju bosanske vojaške posadke v Kopru pred svetovno vojno.

Predonzani zanika tudi kakršenkoli vpliv raznih političnih gibanj v Avstriji, kakor na primer socialističnega na javno mnenje v Trstu. Za njega so obstojali v Trstu pač samo talijanski iredentisti, vse drugo za njega sploh ni existiralo.

Interesanten je argument, s katerim se priključuje uredništvo Predonzanijevim izvajanjem. Sklicuje se namreč na Paola Orana, ki je napisal k Gaetovi knjigi uvod in ki ni tam omenil pomanjkljivosti, katere je sedaj iztaknil Pilosio. Ker Orano tega ni storil, zato te pomanjkljivosti tudi ne more biti, pravi uredništvo.

Proti takim argumentom je težko se-

Demografsko gibanje na Primorskem v letošnjem prvem četrtletju

Statistični podatki o demografskem gibanju v Julijski Krajini v prvih treh mesecih letošnjega leta so dokaj poučni. Iz njih namreč razvidimo, da kljub vsem populacijskim ukrepom število rojstev nikakor ne raste, temveč da dalje stalno pada, da se pa je nasprotno v tem tromesečju število umrlih celo povečalo nasproti lanskemu številu (verjetno v zvezi z izredno ostro zimo in z nesrečo v raškem rudniku). V naslednjem godamo najprej pregled o prirodnem gibanju za posamezne pokrajine, nato pa pregled o priseljencih in izseljencih. Števila v oklepajih se nanašajo na isto razdobje v preteklem letu.

PRIMORSKI PRIRASTEK V PRVEM ČETRTLETJU 1940

Pokrajina Goriška: rojenih 997 (1084) umrlih 923 (838) prirastek 74 (246).

Pokrajina Puljska: rojenih 1876 (1833) umrlih 1581 (1284) prirastek 295 (549).

Pokrajina Reška: rojenih 608 (599) umrlih 439 (460) prirastek 169 (139).

Pokrajina Tržaška: rojenih 1547 (1541) umrlih 1689 (1627) —142 (—36).

Pokrajina Zadrška: rojenih 229 (238) umrlih 144 (125) prirastek 85 (113).

Jul. Krajina in Zad. pokr. rojenih 5257 (5295) umrlih 4776 (4334) prirastek 481 (961).

Prirodni prirastek je bil torej v letošnjem prvem tromesečju za polovico manjši kakor lanski ob istem času. Povečal se je prirodni prirastek samo v Puljski pokrajini, toda tudi tu samo za 30 duš. V Tržaški pokrajini pa izkazuje tudi letos zmanjšek svojega prebivalstva in sicer takrat kar za 142 duš v treh mesecih.

Ta zmanjšani prirodni prirastek pa se ni zenačil po večjem pritoku iz drugih pokrajin, kakor je razvidno iz sledečega pregleda.

PRISELJENCI IN IZSELJENCI V PRVEM ČETRTLETJU 1940

Pokrajina Goriška: priseljenci 2065 (1860) odseljenci 2009 (1960) prebitek 56 (—100).

Pokrajina Puljska: priseljenci 3149 (2814) odseljenci 2480 (2791) prebitek 669 (23).

Pokrajina Reška: priseljenci 1527 (1112) odseljenci 1437 (1416) prebitek 90 (—304).

Pokrajina Tržaška: priseljenci 3215 (4138) odseljenci 3248 (3163) prebitek —33 (975).

Pokrajina Zadrška: priseljenci 342 (240) odseljenci 285 (190) prebitek 57 (50).

Jul. Krajina in Zad. pokr. priseljenci 10.298 (10.164) odseljenci 9459 (9520) prebitek 839 (644).

Celotno je sicer razlika med priseljenci in izseljenci letos za 195 večja od lanske, toda ta razlika ne zadostuje, da bi pokrila padec v prirodnem prirastku (480). V Goriški Puljski, Reški in Zadrški pokrajini je bil letos prirastek po priseljevanju večji kakor lani, za to pa se je ta prirastek v Tržaški pokrajini zmanjšal za več kot 1000 (točno za 1008).

Če upoštevamo prirodni prirastek in prirastek po priseljevanju in odseljevanju, dobimo to-le sliko: v Goriški pokrajini je v letošnjem prvem tromesečju število prebivalstva celotno narastlo za 130 (lani za 46), v Puljski za 964 (572), v Reški za 259 (lani je padlo za 165) in v Zadrški za 142 (163), v Tržaški pokrajini pa je število prebivalstva celotno padlo za 175 (lani se je povečalo za 839). V vsej Julijski Krajini in Zadrški pokrajini znaša letošnji prirastek 1320 (lani 1605).

Velika razlika je med prirastkom v glavnih mestih in ostalim delom pokrajin. V mesecih januar-februar-marec 1940 je znašalo število rojstev v glavnih mestih (Gorici, Puli, Reki, Trstu in Zadrju) 1976, umrlo pa je v istem času 2146 oseb, tako da je prirodni prirastek v

glavnih mestih bil negativen, in sicer za 170 duš. Priselilo se je v glavna mesta 4424 oseb, izselilo pa se jih je 4264, tako da je znašal prebitek priseljencev nad izseljenci 160. Vsa glavna mesta skupaj sploh niso imela prirastka, temveč zmanjšek prebivalstva za 10 duš.

V ostalem delu vseh petih pokrajin se je rodilo 3281 otrok, umrlo pa je 2630 oseb, tako da je prirodni prirastek 651 duš. Priselilo so se 5874 osebe, izselilo pa se jih je 5195, tako da je bil prebitek 679 oseb. Celotni prirastek izven glavnih mest je znašal tedaj 1330.

Zaradi popolnosti naj sledi še specifikacija za posamezna glavna mesta. (Podatki v oklepaju se nanašajo na leto 1939.)

PRIMORSKI PRIRASTEK V GLAVNIH MESTIH

Gorica: rojenih 238 (271) umrlih 306 (251) zmanjšek 68 (20).

Pula: rojenih 255 (238) umrlih 251 (238) prirastek 4 (—).

Reka: rojenih 324 (312) umrlih 242 (233) prirastek 82 (79).

Trst: rojenih 937 (1019) umrlih 1210 (1197) zmanjšek 273 (—178).

Zadar: rojenih 222 (218) umrlih 137 (119) prirastek 85 (99).

PRIRASTEK PO PRISELJEVANJU IN IZSELJEVANJU V GLAVNIH MESTIH

Gorica: priseljencev 644 (661), izseljencev 690 (519) zmanjšek 46 (142).

Pula: priseljencev 822 (759) izseljencev 584 (633) prirastek 238 (126).

Reka: priseljencev 917 (593) izseljencev 809 (829) prirastek 108 (—236).

Trst: priseljencev 1713 (2770) izseljencev 1917 (1846) zmanjšek 204 (924).

Zadar priseljencev 328 (218) izseljencev 264 (188) prirastek 64 (30).

Trst in Gorica izkazujeta padec v številu prebivalstva po prirodnem gibanju in po razliki med priseljenci in izseljenci. Zlasti v Trstu je razlika v bilanci med priseljenci in izseljenci v letošnjem in lanskem prvem tromesečju zelo velika (1128!). Verjetno je to posledica novih ukrepov proti urbanizaciji. Celotno je padlo število prebivalstva v Gorici za 114, v Trstu pa za 477 duš. V Puli znaša celotni prirastek samo 242 in na Reki še manj: 190. Razmeroma veiki prirastek (149) ima samo Zadar.

Čitatelja bo gotovo zanimalo tudi demografsko gibanje v Kanalski dolini, kjer so z novim letom stopili v veljavo ukrepi glede izseljevanja oseb, ki so optirale za nemško državljanstvo. Kanalska dolina je sedaj sestavni del Videmske pokrajine. Ta pokrajina je zelo obsežna, tako da je po podatkih za vso pokrajino težko sklepati na gibanje v tako majhnem predelu, kakršen je Kanalska dolina. Vendar izhajata tudi iz teh števil zlasti, če jih primerjamo s podatki prejšnjega leta, da se je letos v prvih treh mesecih več oseb izselilo kakor priselilo. Po statistiki so bili letos v vsej pokrajini 7384 priseljenci (lani 6616) in 7397 izseljencev (lani 6540), tako da je letos bilanca pasivna za 13 duš, medtem ko je bila lani aktivna za 76. Bolj izrazito je to gibanje po uradni statistiki za Bolcansko pokrajino v Južnem Tirolu.

Iz te pokrajine se je letos kar 5736 oseb več izselilo kakor tja preselilo, lani pa je število priseljencev prekašalo število izseljencev za 632. Po poluradnih vesteh, ki so jih objavili koroški listi, vemo, da so dosedaj že štiri skupine Kanalccev zapustile deželo in prispale na Koroško. Gre za okroglo 1000 oseb, torej približno za četrtino vseh, ki so optirali za nemško državljanstvo. Po veliki večini so to samski brez lastnega premoženja. Vojaki, ki so se izjavili za izselitev v Nemčijo, pa so morali ubrati pot v novo domovino preko Južnega Tirola. Nadomestila teh izseljencev po priseljencih iz drugih krajev do sedaj ni opazati.

L. Č.

TRST POD UDARCEM ANGLEŠKE BLOKADE

Pravi početak vojne na mejah Francije, Belgije in Nizozemske je v mnogočem vplival tudi na Italijo. Zdi se, da se Sredozemlja zopet polašča razburjanje po kratkem intervalu nekaj dni. Paralelno z nemško intervencijo na mejah Francije je Italija sprožila vprašanje angleške blokade, ki je po italijanskih računih nanosila ital. trgovski mornarici veliko škodo, katero cenijo na eno milijardo lir. Ob tej pri-

liki je bilo z italijanske strani podčrtano, da je zaradi blokade največ trpel Trst. Že ob začetku blokade so bile italijanske oblasti zaskrbljene glede usode Trsta, o čemur so pisale tudi inozemske agencije. Preko tržaške luke je namreč šel velik del nemškega prometa v prekomorske države, ki je zaradi blokade moral prenehati. Iz tega je razvidno, da se položaj Trsta ni popravil, temveč še celo poslabšal.

veda debatirati. Vendar hočemo ugotoviti dejstvo, da je resnica pač samo ena in da ta resnica pride prej ali slej na ta ali na drugi način zopet na dan. Slo-

vensko prebivalstvo Trsta je dejstvo in tega dejstva ne more izbrisati nobena še tako zavito sestavljena knjiga.

P. P.

TJEDAN MEDJUNARODNE POLITIKE

Rat se proširuje

i unatrag nekoliko dana Evropa ima novu frontu u Belgiji i Nizozemskoj. Njemačke su čete prekoracile nizozemsku i belgijsku granicu, a kako su obje male države odlučile da se brane mjesto da pristanu na kapitulaciju, došlo je do otvorenoga neprijateljstva i oružanoga obračuna, u kojemu su se Nizozemska i Belgija stavile na stranu saveznika.

Opsežna motivacija njemačkoga napada na obje države, koje su bile neutralne poznata je iz dnevnih novinskih vijesti. Glavni razlog radi kojih su se Nijemci odlučili na taj čin jest, po njihovom tumačenju, okolnost, da su Saveznici spremali napadaj, uz pomoć Nizozemske i Belgije na Ruhrsko područje. Nizozemskoj i Belgiji spocitava se, da su svijesno tolerirale povredu svoje neutralnosti sa strane saveznika, da su dapače potajno radile u dogovoru s njima.

Kako se vidi ponovio se slučaj s Danskom i Norveškom, za koje se države s njemačke strane također iznosilo, da su kršile svoju neutralnost na štetu Njemačke, koja je te zemlje morala okupirati da u tome pretekne saveznike.

Diplomatskim jezikom reklo se, da je Njemačka odlučila oružanom silom osigurati neutralnost prije Danske i Norveške, a sada Belgije i Nizozemske protiv pokušaja Engleza i Francuza, da te zemlje uvuku u ratni sukob, razumije se na svojoj strani.

Talijanski listovi, koji stoje sasvim uz Nijemce — izuzevši »Osservatore Romano«, koji tumači gledište Vatikana — odobravaju njemačko ulazak na Belgiju i Nizozemsku, jedino su u argumentaciji njemačkoga koraka jasniji. Oni naime otvoreno ističu, da je Njemačka bila prisiljena podčiniti Belgiju i Nizozemsku, jer se za nju sada radi o borbi na život i smrt, u kojoj joj je dozvoljeno poslužiti se s onim oružjem za koje smatra da će biti smrtonosno za protivnika.

Svijet je događajima u Belgiji i Nizozemskoj doživio ono isto, što je doživio na početku svjetskoga rata, kad je također uslijedio njemački prodor u Francusku preko Belgije — samo još u jačoj mjeri, jer je sada žrtvom postala i Nizozemska.

*

Kao i do sada aktualno je i sada pitanje: što će Italija? Da li je uslijed događaja posljednjih dana nastupio čas talijanske intervencije, o kojoj se svakim danom sve više govori? I gdje će uslijediti ta intervencija?

Sve su to pitanja, koja su još uvijek neizvjesna, premda je ta neizvjesnost sve manja. Pisanje talijanske štampe i manifestacije odnosno demonstracije u talijanskim gradovima mogle bi se shvatiti kao navještaj onoga, što bi — čini se — imalo neminovno uslijediti možda već u najkraće vrijeme. Za raspoloženje u talijanskoj javnosti karakteristično je na pr. to, da su i prvi izvještaji o borbama u Belgiji bili potisnuti u unutrašnju stranu lista, dok su sve novine donijele na prvot strani referat, što je podnešen Mussoliniju, u kome se iznose veoma detaljno štete, što ih je saveznička pomorska blokada nanijela talijanskoj trgovini i talijanskom parobrodarstvu. Po mišljenju stranih novinara u Rimu objavljivanje toga referata znači osjetljiv korak još većoj zategnutosti u talijansko-engleskim odnosima.

Tu zategnutost osjeća se i po protu-engleskim i protufrancuskim demonstracijama, koje su priredjene u različitim gradovima Italije uz krilaticu: »Suez, Gibraltar, Malta, Tunis, Djibuti«.

U Rimu se manifestiralo i prigodom proslave fašističkog imperija, 9. o. mj., nakon kratkoga Mussolinijeva govora, u kojem je Duce rekao mnoštvu, da se nakon njegovih govora Talijani moraju priučiti njegovoj šutnji, koju će samo činjenice prekinuti.

Da li je taj čas blizu?

»Bura pomalo sve jače zahvaća Sredozemno more, ali da li će ona izazvati naglu tragediju, pitanje je, koje još uvijek ostaje otvoreno« — javio je ovih dana rimski dopisnik beogradske »Politike« svome listu. On bilježi kao karakterističnu činjenicu, da i pored svih znakova zategnutosti tamošnja javnost i dalje ostaje mirna. Kao znak te zategnutosti mogu se uzeti i Mussolinijev upute vodjama vojske, kojima je stavio u zadatak da usavrše obrambeni sistem na francusko-talijanskoj granici, te okolnost da se u Rimu javno spalio prigodom manifestacije »Osservatore Romano«, koji je osudio njemačku invaziju u Belgiju i Nizozemsku.

NASTAVAK NA 2. STRANI I. STUPAC

Pokušaj ucjenjivanja

Pula — Pred sudom u Puli održan je zanimljiv proces u kom je in contumaciam osuđen neki Josip Butković, nastanjen sada u Ljubljani, a rodom iz jednog sela u Roveriji. Prošlog lipnja mjeseca umro je u Roveriji stari 88 godišnji Jure Butković. Svi su ga oplakivali, a došao je na sprovod iz Ljubljane i optuženi Josip Butković. On je nagovrao tom prilikom nasljednicu preminuloga udovu Katarinu Butković, da rasproda imanje pa da podje s njime u Ljubljanu, ali je ona to odbila. Kasnije je Butković iz Ljubljane pisao pismo u kom traži od nje, da mu prepíše jednu četvrtinu imetka i 2000 lira u gotovom pa da od ostavine ne će ništa tražiti. Ona nije ni na to pristala. Konačno je Butković iz Ljubljane udovici pisao pismo u kom traži da mu dade dio ostavine, jer da će je inače tužiti da je pokojnoga otrovala, da bi mogla živjeti s jednim susjedom. Liječnički nalaz dokazao je da je pokojnik umro naravnim smrću, pa je udovica podigla proti Butkoviću tužbu zbog ucjenjivanja. Osuđen je na 3 godine zatvora in contumaciam, ali su mu uslijed amnestije dvije godine oprostene.

Umro kontreadmiral Lius

Labin — U Labinu je umro nekadašnji austrijski kontreadmiral rodom iz Labina Lino Lius. Lius je bio tip pravog austrijskog časnika, koji nije mogao razumjeti, da bi Austrija mogla propasti. Za njenu se je slavu borio i u Kini za bokerskog ustanka godine 1900. Našem narodu nije bio nikada prijatelj, pa je jednom prilikom išao čak samome Franji Josipu da bi spriječio da se Labin ne bi službeno pisao hrvatskim nazivom.

Niz nesreća na Rijeci

Rijeka — 64-godišnji seljak Ivan Ročić iz sela Žabice kod Jablanice vraćajući se kući s polja vozio se na svojim seljačkim kolima. Kako je put bio neravan, to su se kola na jednom zaokretu prevrnula u grabu i poklopila Ročića, koji se jedva izvukao ispod njih s prelomljenom ključnom kosti. Morao je biti otpremljen u riječku bolnicu.

Rijeka — Marijan Superina, kome je sada 38 godina, namješten je kao noćobdija na Rijeci. Vozeći se prije nekoliko dana na biciklu u Matulje pao je tako nesretno da je razbio koljeno, pa je morao biti otpremljen u bolnicu.

Rijeka — Radnik Ivan Šuran, 31-godinu star, iskrcavajući na kolodvoru jedan vagon dospio je nesrećom među odbijajuće vagona, koji su mu zgneždili desnu ruku.

Rijeka — Dok su radnici prije par dana na obali ukrcavali teret na talijanski parobrod »Lucia«, koji je imao da drugi dan otputuje u Genovu dogodila se na palubi broda jedna smrtna nesreća. Iz dizalice je naime ispala jedna velika željezna traverza, koja je pala ravno na 18-godišnjeg mladića Milutina Srdoča iz Kastva i na mjestu ga ubila. Ujedno je okrnula i Ljubu Horvata, prignječivši mu nogu. Ova nesreća učinila je na sve radnike koji su radili na ukrcavanju težak dojam.

Rijeka — Franjo Grdenič, 17 godina star, iz Svetoga Petra na Krasnu radio je na riječkom kolodvoru. Neoprežnošću dodirnuo je rukom električni vod, koji je imao napetost od 3500 volta, pa mu je spalio ruke. Može hvaliti Bogu da je tako jeftino prošao, jer je lako mogao biti na mjestu mrtav. Sada se nalazi u bolnici, gdje će ako ne nastupe komplikacije biti izliječen za desetak dana.

NASTAVAK SA 1. STRANE

Kako će se svi ti događaji o kojima smo govorili odraziti u balkansko-podunavskom sektoru?

U odgovoru na to pitanje valja svakako voditi računa o svima faktorima koji imaju interesa u jugoistočnom dijelu Evrope uz Italiju i Njemačku daleko i Rusija. »Paris Soir« je objavio neke informacije iz Zürichua prema kojima moskovski politički krugovi pažljivo prate evropsku situaciju zbog odjeka koji može imati na Balkan. Neki čak tvrde, veli francuski list, da je Kremlj saopćio Njemačkoj i Italiji, da bi svaki pokušaj avanture na jugoistoku naišao smjesta na otpor sovjeta, koji da ne mogu dozvoliti da se povrede ruski interesi u tom sektoru.

Berlinski dopisnik »Politike« je pak u vezi s potpisom jugoslavensko-ruskoga trgovačkoga ugovora u Moskvi javio, da bi Njemačka pozdravila eventualnu mogućnost da balkanske države u svojoj želji za neutralnošću prodube svoje odnose s Rusijom i da se na nju oslone, u toliko više, što održanje neutralnosti Italije, koja je tu ulogu dosada vodila, postaje neizvjesnije zbog kritičnoga stadija njenih odnosa sa zapadnim vele-silama.

U vidu tih pretpostavki bio bi dakle dosadašnji stav neutralnosti Balkana i dalje osiguran, sve kad bi recimo Italija imala i druge planove.

IZ RODNOGA KRAJA

ISTRA I NJEZINA INDUSTRIJA

Dok je Istra potpadala pod Austriju sva je njezina vrijednost bila u tome što je bila okružena morem i što je bila najbliži i jedini izlaz austrijske polovice monarhije u svijet. Austrija je tu njezinu osebinu svestrano iskoristila. Dvije njezine najglavnije luke Trst i Pula došle su uslijed toga do svog izražaja. Trst je postajao svakim danom sve većim trgovačkim gradom, a Pula sve jačom i čvršćom ratnom lukom jednog velikog i moćnog carstva.

Da je uslijed toga i čitavo istarsko gospodarstvo bilo uređeno u vezi s tim činjenicama, nije potrebno posebno ističati. Pula je dobila frekventnu željezničku vezu, a da o Trstu ni ne govorimo. Odvojkom od Kanfanara do Rovinja i kasnije spojem Poreča s Trstom s vicinalnom željeznicom, Istra je — uvažavajući se tadašnje prilike — imala zaista gustu željezničku mrežu, kao malo koja druga pokrajina.

Industrija se u Istri nije razvijala iz jednostavnog razloga, što Austriji kraj drugih njezinih industrijskih pokrajina nije bila potrebna. Austrija je obilovala i ugljenom i željezom i svim mogućim rudama i rudačama, na joj se nije isplatilo da još i Istru industrijalizira. Istra je tada imala svoju svrhu: da bude izlazom Austrije na more, da bude »austrijsko primorje«.

U novim prilikama, pod Italijom, Istra je prestala za novu državu biti izlazom na more, jer Italija ima mora koliko hoće. Susjedna Jugoslavija ima svoju prostranu i lijepo razvedenu morskou obalu, Austrija i Češka skrenule su prema sjeveru na Bremen i Hamburg, Poljska je imala svoj komandić mora u Gdini i Gdanskom, a Mađarska se je, hoćeš ne ćeš, morala služiti Sušakom, kao najbližim izlazom na more, jer prelazom na Rijeku već je prelazila granicu druge države.

I tako je pomalo Istra počela mijenjati lice i preuredjivati svoje gospodarstvo. Počela se industrijalizirati, jer su to tražile nove prilike.

Rudnoga blaga ima Istra dosta. Već je u 17 vijeku u Krapnu otkrivena žila ugljena, koju je iskorištavala mletačka obitelj Nani. Godine 1837, postao je vlasnikom tog skromnog rudnika barun Rotschild i tada se rad znatno povećao. 1845 godine bilo je već iskopano 75.000 kvintala ugljena. Godine 1874 iskopano je 500.000 kvintala, a bilo je zaposleno 500 radnika.

Tragovi ugljena ne nalaze se u Istri samo u Krapanu nego i drugdje. Tako teče jedna bogata žila ugljena skoro kroz cijelu Istru uzduž. Počinje u Čičariji prolazi mimo Roča i skreće na istok do Labina i Krapana. Ta se duga žila sada temeljito iskorištava, jer je Italija ugljenom siromašna, i sada kopa ugljen u Istri na desetine tisuća kopača.

Od ne manje važnosti je i sumporna rudača. Između Motovuna i Buzeta, a naročito u okolici Sovinjaka, ima bogatih nalazišta materijala za izradbu aluminijske i željezne sulfata. Ovaj se rudnik nekada smatrao najbogatijim u Austriji i drugim po redu, odmah iza onoga u Komotau u Českoj. Još na početku prošloga stoljeća davao je godišnje do 100.000 kvintala najfinijega aluna i 7000 kvintala izvrsnog vitriola. Kasnije je taj rudnik napušten, pa se zadnjih 80 godina nije u njemu uopće ništa iskopal.

U Istri ima mnogo i mramora. Nalazišta mramora ima u okolici Rovinja, Rabca, Labina, Buzeta, Novaka i Mošćenica. U okolici Pazina, Buzeta i Labina ima mnogo gline od koje se daje peći odlična opeka, a nedaleko Motovuna ima i bogato nalazište pakline (katrana).

Sve to leži još sasvim neiskorišteno. Osim ugljena koji se jedini iskorištava na veliko sva ostala rudna bogatstva Istre za sada još nijesu tako reći uopće iskorištena. Izgleda da će se pomalo sve prirodno bogatstvo Istre početi temeljito iskorištavati, jer Italija, kako smo već istaknuli na tome oskudijeva. Vanjsko će se lice Istre prema tome izmijeniti. Kako će i u kolikoj mjeri to uplivati na dušu pučanstva to je pitanje za sebe.

NASTRADALI DINAMITAŠI

Pula — U četvrtak dne 9. svibnja začula se je u uvalici Mužile strašna detonacija. Nekoji mornari koji su u obližnjoj tvrđavici stacionirani potražili su prema uvalici računajući da se dogodila neka nesreća. I zaista. Kada su dotrčali u uvalicu opaze kako im ide u susret sav okrvavljen neki 28 godišnji mladić, koji je više tapkao nego hodao, jer su mu bile pozlijedjene oči, a niz lice mu je curkom curila krv. To je bio, kako se naknadno ustanovilo neki Josip Molinari.

Malo dalje nadjena su još dva ranjenika, koji su se valjali u lokvi krvi. Brže bolje pozvano je društvo za spasavanje koje je za čas došlo ali su se bolničari tek teškom mukom mogli približiti nesrećenicima, jer su se oni nalazili među klisurama. Došavši na lice mjesta našli su nesrećene od kojih je jedan, neki Bruno Salamon bio već mrtav. Dinamit mu je raznio ruke i rastrgao grudi. Drugi teško ranjeni bio je 21 godišnji Ivan Rakovac. Teško je ozlijeđen na rukama, po licu, očima i drugod po tijelu. Liječnici sumnjaju da će i on ostati na životu.

Na preslušavanju ranjenici se ispričavaju jedan da je došao brati šparoge, a drugi da je izišao malo na svježiji zrak. Tamo da su se namjerili na pokojnog Salomona, koji da je baš bacao dinamit, ali da mu je taj eksplozivao u rukama i ubio ga, a njih teško ranio. Toj naivnoj obrani vlasti ne vjeruju.

LIDIJA MACAN JOŠ NIJE PRONADJENA

Vodnjan — Lidija Macan, dvogodišnja djevojčica, koja je prije više od mjesec dana nestala bez traga pod misterioznim okolnostima još uvijek nije pronađena. Sva istraga vlasti ostala je bez uspjeha. Medjutim izgleda da tu nešto nije u redu. Jer da je djevojčica poginula ili da su je zvijeri rastrgale bio bi svakako nadijen makar i najneznatniji trag. Dvogodišnja djevojčica nije mogla otići sama daleko od kuće. Istraga karabiniera i puljske kvestre izgleda medjutim da je ipak naišla na neki trag. Ispitivanjem ukučana ustanovljeno je, da se prije par mjeseci majka djevojčice dogovarala s jednom imućnom obitelji u okolici, koja nema djece, da bi joj malu Lidiju dala pod svoje. S time je bila sporazumna i baka djevojčice, ali se je otac žestoko odupro rekavši da će uvijek toliko smoci da može i tu djevojčicu prehraniti iako ima još drugih 7 sinova u kući. Navodno su o tom davanju pod svoje posredovale i neke tetke djevojčice. Medjutim kod onih seljaka, koji su djevojčicu htjeli uzeti nje nema. I tako se zameo djetetu svaki trag. Već je mjesec dana, a da istraga nije mogla ustanoviti gdje se dijete nalazi. Stvar postaje svakako veoma zanimljiva.

TRAGIČEN KONEC NAŠEGA ROJAKA

Naš rojak Gomizelj Stanko, rojen 6. januarja 1908 v. Krajni vasi na Krasu je koncem aprila šel prostovoljno u smrt. Našli so ga na gorenski progi pri št. Vidu nad Ljubljano; pri njem so dobili pismo s tole vsebino: »Grem prostovoljno u smrt, pozdravljam vse slikarje-umetnike!« Pokojni je prišel v Jugoslavijo v maju l. 1931. Po poklicu je bil pek in je bil nekaj časa zaposlen pri nekem pek. mojstru v Ljubljani. Težko ga je zadela smrt zaročenke, ki je nagloma zbolela in umrla kmalu po njegovem prihodu v Jugoslavijo. Zdi se, da tega ni mogel preboleti. O svojem dekletu je spisal celo povest in se na vse moči trudil, da bi bila obelodanjena v našem listu, pa tudi pri ljubljanskih dnevnikih je prosil, da bi objavljali njegove spomine. Pozneje se je, morda radi brezposelnosti, nekako pobohemil. Nasil je dolge lase, z zaraščeno brado je dajal videz umetnika, zlasti še, ker je hodil vedno po Ljubljani z umetniškimi in amaterskimi slikami pod pazduho, katere je ponujal v prodajo in si na tak način služil kruh. S svojim mirnim stopom in poštenim vedenjem si je pridobil med ljubljanskimi umetniki in amaterji številne znance in prijatelje. Naj bo nesrečnemu rojaku ohranjen blag spomin in pokoj njegovi duši!

SMRT DVEH UGLEDNIH ZDRAVNIKOV.

Trst, maja 1940. — Pretekli teden je umrl v Gorici v visoki starosti znani zdravniški strokovnjak dr. Pavia N. Pokojnik je bil po rodu Žid. Pred časom se je zelo izkazoval v italijanskih nacionalnih vrstah in je vedno veljal za velikega patriota ter je bil tudi zaradi tega obsut z raznimi častmi. Znan je bil tudi kot zelo dober zdravnik. Toda v novejšem času je moral mnogo preboleti. Odvzeta mu je bila zdravniška praksa. To ga je seveda v mnogočem potrolo in razočaralo.

Skoro ob istem času je umrl v Trstu daleč okrog znani zdravnik dr. Emanuel Freund, ki je bil tudi židovskega pokolenja. Slovel je v Trstu, kjer se je dobro aklimatiziral, kot izvrsten specialist za kožne in spolne bolezni. Precej je njegova usoda slična usodi dr. Pavije. Tudi on je zaradi židovskega pokolenja prestal marsikako grenko. Ni dolgo tega, kar so mu odvzeli zdravniško prakso, dasi je bil znan kot vnet zagovornik tržaškega italijanstva.

POGINUO RVAČ

Oprtalj — Prigodom jednog rvačkog natjecanja u Gorici poginuo je Narcis Dižot iz Oprtalja. Njega je u borbi ubio Rimljanin Punturi. Njegovo je mrtvo tijelo dopremljeno u Oprtalj.

Prevare sa željeznim ogradama

Pula — Svojedobno izašla naredba da će se željezne ograde pokuniti i predati državi za ratne potrebe. Do danas medjutim nije utvrđeno, tko će ograde sabirati i kamo će se predavati. Medjutim su neki špekulanti već započeli skupljati ograde da ih tobože predadu u državne magazine. Sada je vlast izdala objašnjenje u kom upozoruje pučanstvo, da ne nasjeda takvim špekulantima, koji će biti strogo kažnjeni, nego neka pričekaju dok Generalni komesarijat ne dade potanje upute. Te će upute biti objavljene u dnevnoj štampi. Istom tada će privatnici podnijeti prijavu koliko i kakvih željeznih ograda imaju, pa će po njih doći povjerenici vlasti, koji će in demontirati i odnijeti. Dotle neka nitko ograda ne skida.

LIHVARSKA POSLA

Rijeka — Na Rijeci su odgovarali pred sudom Židovi Juije i Alojz Heršković zbog liheve. Oni su nekom Alojzu Mance posudili novaca uz visoke kamate, a on im je za pokriće morao dati mjenicu na mnogo veći iznos nego što su mu ga posudili. Iužio ih je i oni su osuđeni svaki na 200 lira globe i dva mjeseca zatvora, no ta im je kazna uslijed amnestije oprostena.

TAJNA PEČARA RAKIJE

Vodnjan — Mate Vitanović Martinov iz sela Bodoleri pekao je rakiju u svom podrumu, a da o tome nije obavijestio vlasti. Netko ga je prijavio i finansi su banuli u njegov podrum i pronašli 13 litara rakijske, koju je skuhaio tajno... Zapljenjen mu je kotao, a on je osuđen na tri mjeseca zatvora i na plaćanje globe od 3700 lira i da plati troškove procesa.

VIŠE KOLIJEVKA NEGO ŠKRINJA

Klana — U mjesecu travnju rodili su se u Klani: Maristella i Gianfranco Principi, dvojici talijanskog doseljenika, Olga Laginja, Niko Beatrica, Iskra Ruža, Gržinčić Pavao i Simčić Karmela. Umri su: Principi Gianfranco Iskra Ruža, Gržinčić Ivan. Vjenčani su: Antun Medvedić i Stanislava Laginja. U travnju je prema tome bilo rođeno četvero djece više nego što je ljudi umrlo.

Isto je tako bilo i u ožujku.

OTVOREN KONVIKT ZA SIROČAC RUDARA

Pazin — Dok ne bude izgrađen novi konvikt za djecu poginulih rudara djeca će biti smještena u bivšem djakskom konviktu. Konvikt će nositi ime »18. novembra« na uspomenu dana kada su svojedobno bile proglašene sankcije skoro svih svjetskih država protiv Italije, prigodom njenog ulaska u rat s Abesinijom. Otvorenje konvikta za siročad raških rudara uslijedit će dne 24. svibnja, a biti će primljeno oko 150 djece.

NASTRADAO BICIKLISTA

Pazin — 17-godišnji Ljiljije Gržetić u Pazina sudjelovao je na biciklističkim trkanja Pazin-Pula. Nedaleko Marčane dogodila mu se nesreća i on se strovalio s bicikla. Ozlijedio je lijevu ruku, lice i koljeno.

KAZNJEN TRGOVAC

Premantura — Ivan Mišo, trgovac iz Premanture skupljao je od pojedinih obitelji, koje nijesu htjele kupiti kavu, njihove cedulje i na taj način je sakupio cedulja za 3,5 kila kave, s kojom je kasnije prema svom nahodjenju raspolagao. Budući da je to kažnjivo, to je kažnjen zatvaranjem dućana kroz tri dana.

DVOJCI

Tinjan — Kazimir Krizmanić Josipov dobio je dvojke. Puljski prefekt mu je radi toga poslao 700 lira nagrade.

MALE VESTI IZ ARGENTINE

— Buenos Aires. — Pred mjesecem dni je umrl Leopold Kralj, star komaj 42 let, doma iz Merć pri Sežani. Pokojnik je dospel v Argentino, kakor večina naših rojakov, 1929 leta.

Neizprosna smrt je v Villi Devoto zahtevala življenje našega rojaka Antona Nanuta doma iz Standreža pri Gorici, starega 46 let. Preminul je po kratki in težki bolezni v četrtek 28 marca ob peti uri zjutraj.

V nedeljo, dne 4 februarja je umrl tragične smrti naš vipavski rojak Anton Bandelj. Pokojni je bil rojen pred 35 leti v vasi Jakovce št. 7 (Vrabče) na Vipavo.

Dne 3 februarja smo položili k večnemu počitku Matevža Konobel, starega šele 33 let, doma iz Hruševja pri Postojni. Tajnost, zakaj si je nesrečni mladenič vzel življenje, je šla z njim v prerani grob. Zavžil je precejšnjo količino močnega strupa.

Strabare, Pa. USA. — Tu je zadnje dni umrl Jos. Novak, star 74 let in rojen v Koritnici pri St. Petru na Krasu

ŠTO SE ČITA I PIŠE U DANAŠNJOJ ITALIJI?

Talijanska književnost izvan Italije — Književno, filozofsko i političko stvaranje — Politička literatura o Jugoslaviji

O savremenoj talijanskoj književnosti iznašao je u »Novoj Evropi« (broj 2. i 3.) zanimljiv informativan prikaz, što ga je napisao Bogdan Radica, čija smć politička razmatranja u vezi sa stanovištem Italije prema današnjem sukobu u Evropi također prenijeli iz spomenutoga časopisa.

Radica piše, da je najintenzivnija djelatnost na području književnog, filozofskoga i političkoga stvaranja u Italiji i sada još uvijek vezana za ime staroga, neumornoga kulturnoga radnika Benedetta Crocea, čiji je konzekventni stav prema fašizmu još od prvoga časa općenito poznat. Lijepa književnost u modernoj Italiji nije, veli dalje Radica, zabilježila nikakav naročiti književni događaj.

Za nas su, kaže zatim Radica, od važnosti dvije publikacije mladoga književnoga historičara Raffaele Ciampinija, koji je izdao nepoznate spise iz ostavštine Nikole Tommasea. Tommaseova ostavština nalazi se u firentinskoj Narodnoj biblioteci; u njoj postoji gradnja još uvijek neobjavljena, naročito važna za poznavanje dalmatinske povijesti i kulture, te dalmatinskih odnosa s Padovom i Venecijom iz Tommaseova vremena. Ciampini je objavio nepoznati intimni dnevnik Tommaseov (Diario intimo, 1939) koja je knjiga doživjela u roku od godne dana dva izdanja. Ovaj intimni dnevnik otkriva nam sasvim nepoznatog Tomasea. Pisao je svoj dnevnik u Firenzi, Parizu u Veneciji, Padovi, na Krfu, i u Turinu, u raznim izgnanstvima, bilježeći sve ono, što je doživljavao u svojoj intimnosti, u svojim odnosima s ljudima i ženama, s književnim svijetom Dalmacije, Italije, Francuske i nove Grčke.

Druga je Tommaseova knjiga, koju je Ciampini objavio »Cronichetta del Sessantesei« (1939), u kojoj su iznesene Tommaseove uspomene iz godine 1868, njegovi pogledi na ljude iz talijanskoga ujedinenja, kao i njegove impresije o Kvaterniku, Kukuljeviću kao i o mnogim drugim ličnostima iz Hrvatske onih godina, s kojima je dolazio u doticaj bilo u Parizu, bilo u Italiji. Sasvim novi podaci dani su ovdje o Kvaterniku, kao i o ostalim hrvatskim političarima onoga doba, za koje u ostalom Tommaseo nije imao simpatija.

Već iz ovoga što je do sada iznešeno vidi se da je opravdan interes za djela talijanske književnosti, a to naročito vrijedi za političku literaturu, koja se kod nas premalo prati, te se slabo poznaju i ona djela, koja se odnose direktno na nas. Zbog toga je i ovaj prikaz Bogdana Radice u toliko interesantniji.

Politička literatura u Italiji danas je — veli dalje pisac — jednostrana, odnosno fašistička osim filozofsko-političkoga djela Benedetta Crocea, prema kojemu se i edinom od strane režima pravi izuzetak.

Interesantna je piščeva konstatacija, da je Mazzini i u savremenoj Italiji najinteresantniji predmet talijanske historiografije. O njemu je objavio Ferruccio Quintavalle opsežnu knjigu pod naslovom »La Politica Internazionale nel »Pensiero« e nella »Azione di Giuseppe Mazzini« (1939), u kojoj je iznesena Mazzinijeva misao obzirom na ulogu Italije na medijunar. području. Tu su izložene Mazzinijeve veze sa svim narodima Evrope; tako se iznose i odnosi Mazzinija sa Srbijom, pa se kaže, da je Mazzini vjerovao da se Austrija može srušiti talijansko-srpskom saradnjom. Februara 1864 boravio je u Londonu srpski pisac i rođiljub Vladimir Jovanović (otac Slobodana Jovanovića), koji je htio da zainteresira Gladstona za srpsku i balkansku stvar, pa je Mazzini posredovao preko britanskoga poslanika Gibsona, da Jovanović bude primljen od Gladstona; tada se Jovanović sporazumio sa Mazzinijem, da se i u Srbiji osnuje društvo slično Mladoj Italiji, koju je bio osnovao Mazzini gotovo po svim zemljama. Ali stvar tada još nije uspjela, jer je »Omladina« nikla tek 1866. ili 1867, nego je Mazzini, u oči rata od god. 1866, nastojao da — posredstvom istog Jovanovića — digne ustanak u Bosni da bi se ujediniła sa Srbijom. Ni tu Mazzini nije uspio, iako nije napuštao svoju zamisao.

Poznati izdavač Laterza izdao je Mazzinijeva »Slavenska pisma« (Giuseppe Mazzini: »Lettere Slave«, Bari 1939) u redakciji i s predgovorom F. Canfora, gdje su objavljeni članci i pisma Mazzinija koji govore o Slavenima — sve što je Mazzini pisao o Slavenima nalazi se u toj knjizi, s opsežnim i iscrpnim predgovorom izdavača o Mazziniju i o njegovim odnosima prema Južnim Slavenima i prema balkanskim narodima. Djelo je redigirano u duhu Mazzinijevih ideja; ali se ističe, da je nova politika Italije naspram Jugoslavije ponovo probudila u Italiji zanimanje za Mazzinija, prvog pobornika talijansko-slavenskoga prijateljstva.

Kad je već o ovome riječ, — kaže zatim Radica — treba da istaknemo i nekoliko brošura i knjiga koje su, od popravka jugoslavenskih odnosa s Italijom, objavljene u Italiji. Prelazimo preko poznate knjige Virginia Gayde o Talijanima i Jugoslavenima koja nije više aktualna, a koja — protivno od Mazzinija — baš u oči talijansko-jugoslavenskoga izmirenja go-

vori o nemogućnosti sporazuma. Spomenut ćemo interesantniju knjigu iz međunarodne historije, Maria Roscana: »La Serbia e l' intervento in guerra dell' Italia« (1939), u kojoj se na dugačko iznosi razvoj odnosa između Kraljevine Srbije i zatim Jugoslavije, i Italije za vrijeme rata, odnosno prilikom ulaska Italije u rat i kasnije.

O Jugoslaviji se uopće u posljednje vrijeme mnogo piše u Italiji. Pored spomenute knjige Virginia Gayde (»La Jugoslavia contro Italia«) i pored njegove brošure »Italia e Francia«, u kojoj se također govori o Jugoslaviji treba zabilježiti knjizicu Uga Cuesta: »Jugoslavia d'oggi« (Milano 1939) koja je uspjela kao zbir karakterističnih i živih utisaka iz Jugoslavije, te iz koje talijanski čitatelj može da dobije cjelovit utisak onoga, što Jugoslavija znači za stranca, koji nam je prvi susjed, kao što je Talijan nezavisno od momentanoga političkoga raspoloženja i od politike, koju vode vlade.

Zanimljivo je Radičino poglavlje, u kojem govori o talijanskoj književnosti, koja se objavljuje izvan Italije:

Pored talijanske književnosti u Italiji, postoji i literatura na talijanskom jeziku koja se objavljuje van Italije, zato što su njezine publikacije u Italiji zabranjene. Glavno izdavačko poduzeće te vrste jest danas »Nuove Edizioni di Capolago«, čije se knjige i publikacije štampaju u Luganu i u Ženevi. U ovim izdanjima, od glavnijih knjiga koje su zadnjih godina objavljene, treba spomenuti naročito četvrti dio tetralogije romana Guglielma Ferrera »Liberazione«; zatim Carla Sforze: »Zidari savremene Evrope«, i Lea Ferrera: »Meditazioni sull'Italia«. Ignazio Silone (autor »Fontamare«) objavio je, u toj kolekciji, svoj roman »Pane e Vino« (»Kruh i vino«), koji je svakako najjači roman talijanske književnosti poslije Verge. U istom izdanju štampana je i knjiga pjesama »Lea Ferrera: »La Catena degli Anni«, koja daje potpunu sliku lirskog talenta pisca »Angelice«, remekdjela talijan, izbjegličke književnosti. »Nuove Edizioni di Capolago« pod vodstvom gdje Gine Lombroso, objavile su ove godine i Radičinu knjigu pod naslovom »Colloqui con Guglielmo Ferrero — Seguiti dalle grandi pagine« (1939); to su razgovori Bogdana Radice sa Ferrerom, koji iz-

nose postanak i razvoj Ferrerove misli, kao i razvoj njegova života, a uz to izbor iz najboljih Ferrerovih spisa. Talijanska književnost u emigraciji bilježi i pojavu jedne važne knjige: Armando Zanetti: »Il Nemico«, koja raspravlja o problemu odnosa pojedinca prema državi.

Zbog potpune slike prenosimo konačno i zaključno poglavlje Radičina prikaza, u kojemu je pisac sintetizirao svoj pregled suvremene talijanske književnosti, zapravo duh talijanske kulture.

»Duh talijanske kulture — veli Radica — danas je u znaku prevlasti fašističkoga političkoga sistema, koja obiluje političkom, pravnom, socijalnom, i lijepom književnošću. Ali nju narod ne osjeća u dubini, jer nema prave spona ni veze između te literature na površini i raspoloženja koje vlada u dubini. Najplodniji pisac ove literature na površini je sam Mussolini. Međutim, zabranjena djela čitaju se i u Italiji više nego što se misli, pa je Silone — nakon svog napuštanja komunizma — postao danas jedan od najomiljenijih pisaca one Italije koja čita krišom. Sam Croce doživljava mnoga izdanja svojih političko-filozofskih djela, kojima kritizira totalitarne doktrine, mada direktno ne govori o fašizmu. Sve su to dokazi da ima i jedna Italija koja traži svoju kulturu izvan površine, u dubini. Pisac površine danas je svakako Giovanni Papini, koji najadekvatnije izražava osjećaje i raspoloženja Italije koja se vidi: on je njezin prorok i njezin tumač. Njegova slava — poslije smrti D'Annunzia i Pirandella — danas je najveća. Bontempelli ostaje po strani zbog svoga političkog držanja. Marinetti se ne uzima odviše ozbiljno. Ardengo Soffici ne daje ništa, osim svojih invektivna protiv Francuske. Smisao talijanske kulture ostaje u njejoj misli; i tu, u samoj Italiji, Benedetto Croce ostaje uvijek prvak i prorok. Van Italije, Guglielmo Ferrero, Carlo Sforza, Gaetano Salvemini, Francesco Nitti, svakako su vrhovni talijanske političke misli, »ezine historiografije i njezine kulture. Njihova djela, skupa sa djelima Crocea, ostaju za sutrašnju Italiju ono što su djela Mazzinija i Giobertija predstavljala za novu Italiju 1848. Tu će buduće generacije crpiti smisao talijanske historije i talijanske vječne drame, koja se odigrava u dubini talijanske svijesti.«

OLITIČKE BILJEŠKE

„Ni Italija ni Njemačka ne namjeravaju mijenjati svoje odnose s Jugoslavijom“

Talijanski list »Il Resto del Carlino« donio je jednu bilješku, za koju je poznato da je obično piše ugledna i dobro informirana ličnost fašističke stranke, u kojoj se između ostalih kaže:

»Ni Italija ni Njemačka ne namjeravaju mijenjati svoje odnose s Jugoslavijom, i Beograd nema nikakvog interesa da se upušta u avanturu s jednim novim političkim potezom, čije bi posljedice bilo lako predvidjeti. Politika Osi jednostavna je i iskrena. Zašto bi ta politika imala biti naplaćena od jugoslavenske strane okretanjem ledja? To nije moguće. U interesu je naših

istočnih susjeda — nastavlja talijanski list — da se održi mir na Jadrani i u slučaju kad bi se rat prenio na Sredozemno more i na jugoistok. Znamo dobro, da se London i Pariz služe starom taktikom: da bi gurnuli drugoga u borbu mjesto sebe. Jedna je stvar sigurno u interesu malih država: ostaviti Francusku i Englesku da se izvuku vlastitim snagama kako se mogu. Na koncu veli talijanski list, da bi bilo vrlo opasno, kada bi druge zemlje primile garancije demokratskih država, jer bi se time kompromitirale. To bi značilo napuštanje neutralnosti. Bukurešt i Atena primili su, istina, te garancije, no to je bilo prije sadašnjeg rata.

„NEMOJMO DOZVOLITI DA NAM SE VRATE OKUPATORI“

»Seljački dom«, glavne novine HSS, priopćuju članak pod naslovom »Nemojmo dozvoliti da nam se opet vraćaju okupatori«, koji je napisao Ive Pelajić, seljak iz Vodica, kod Šibenika. U članku se među ostalim kaže:

»Povodom glasina, da se neka hrvatska gospoda zauzimlju za jednog stranog protektora, mi stariji hrvatski seljaci sjećamo se stranih gospodara, kod kojih smo bili ponižavani na svakom koraku te se nećemo vraćati natrag u ropstvo po nečije tutorstvo.

Ni radi današnjeg slabog ekonomskog stanja ni radi mjesnog stranačkog nezadovoljstva ne smijemo nastupati protiv programa HSS nego naprotiv moramo biti uza nj, uz našega pretsjednika i uz narodni sporazum, koji je nada sve potrebit. A potrebit je više nego do sada, pogotovo kad moramo budno stajati na našim granicama protiv svakog na-

padača. Nemojmo dozvoliti, da nam se opet vraćaju okupatori.

Taj je članak bio općenito zapažen, te su ga mnogi listovi prenijeli, neki i doslovce. »Obzor« je donio poseban komentar, u kojemu kaže, da je članak seljaka Ive Pelajića u »Seljačkom domu« vidljiv dokaz, da hrvatsko seljaštvo u dalmatinskoj Hrvatskoj ispravno shvaća suštinu sadašnjih događaja u svijetu i kod kuće. To je važan prilog za političku svijest naših širokih narodnih slojeva. Važnost članka otkače zato, jer je pisac, kao i njegovi uži zemljaci, nakon prevrata bio svjedokom svega onoga, što je proživjela sjeverna Dalmacija.

»Nema dvojbe — veli dalje »Obzor«, — da široki narodni slojevi diljem Hrvatske suosjećaju potpuno s tim seljacom iz dalmatinske Hrvatske, jer je narodna duša nerazoriv kolektiv i instinktivno reagira na sve ono, što je u vezi sa narodnim opstankom.«

TALIJANI I NIJEMCI O STRATEŠKOM POLOŽAJU MALTE

U vezi s napetim položajem na Sredozemnom moru a i s obzirom na mogućnost skore talijanske intervencije u sadanjem ratnom sukobu u talijanskim i njemačkim listovima govori se u posljednje vrijeme mnogo o otoku Malti. Taj se interes svodi na stratešku važnost glasovite engleske pomorske baze južno od Sicilije, i na njenu ulogu u eventualnom konfliktu između Italije i Saveznika. Važno je istaknuti, da i Nijemci i Talijani jednoglasno tvrde, da Malta nema više one važnosti, koju je nekada imala.

Njemački admiral Gadow objavio je prošlih dana povodom boravka talijanskoga ministra Pavolinija u Berlinu članak u listu »Deutsche Allgemeine Zeitung«, u kojemu odgovara na pisanje Savezničke štampe, koja ističe da je položaj Italije s obzirom na njen geografski smještaj kao i s obzirom na činjenicu da se duž njenih obala nalaze brojni gradovi, koji bi bili izloženi opasnosti uništenja. Njemački admiral ističe da su to zastarjele ideje nakon iskustva u Galipolju u prošlom svjetskom ratu i sadanjega iskustva u Norveškoj.

jer da se obrana obala nalazi uvijek u prednosti pred ratnim ladjama, koje bi eventualno htjele napasti na pr. Speziu, Livorno, Taranto, Napulj, Messinu itd. Po mišljenju njemačkoga pomorskoga stručnjaka Talijani bi mogli odbiti sa svojom podmorničkom snagom (130 podmornica) sa svojom avijacijom sve neprijateljske napadaje i uspješno zaštititi talijansku obalu.

Što se specijalno Malte tiče admiral Gadow veli, da su Englezi još u vrijeme abesinskoga rata na brzinu ispraznili Maltu, čime da su pokazali da vode računa o tome, da je nemoguće držati otok koji se nalazi dvadesetak minuta leta od sicilskih aerodroma. Talijanski listovi sa svoje strane iznose, da je Velika Britanija zato u posljednje vrijeme i koncentrirala svoju ratnu flotu u Aleksandriji, a ne na Malti.

SVICARSKI LIST TUMAČI TALIJANSKO DRZANJE

»Journal de Geneve« donosi na uvodnom mjestu članak o stanovištu Rima prema najnovijim događajima u Evropi i veli među ostalim:

Što se tiče Sv. Oca Pape, »Pio XII. nije papa, koji bi se zadovoljio, da vlada nad crkvom: osjeća, da mu je namijenjena misija koja se tiče vremenitih stvari. Moleći javno Boga, da sačuva Italiji mir, vrši politički akt u najboljem smislu riječi.«

nema sumnje, da Sv. Otac vrši snažan utjecaj na talijansko javno mnijenje

NJEMAČKA PREMA JAČANJU RUSKOG PRIVREDNOG UTJECAJA NA BALKANU

U subotu je, kako su zabilježili svi naši a i mnogi strani listovi, u Moskvi potpisan ugovor o trgovini i plovidbi između Jugoslavije i sovjetske Rusije. Potpisan je također i protokol, koji se odnosi na uspostavu trgovačkih predstavništava sovjetske Rusije u Jugoslaviji i privremenog trgovačkoga izaslanstva u Sovjetskoj Rusiji. Također je potpisan i sporazum o izmjeni robe i o načinu plaćanja tečajem godine 1940. Rusija će iz Jugoslavije uvoziti bakar, olovo, cink mast i druge artikle, a izvoziti će poljodjelske sprave, strojeve, petrolej, pamuk itd.

Potpisivanju trgovačkoga sporazuma u Moskvi dalj su veliki publicitet i strani listovi, koji su s interesom pratili i tok samih pregovora. Interesantno je napomenuti da su talijanski listovi marljivo bilježili čitavu fazu pregovora ne upuštajući se međutim u komentare. Njemački listovi pokazali su od svijui stranih novina interes, pa se po njihovim komentarima kao i po držanju mjerodavnih krugova daje zaključiti — kako je to istaknuo dopisnik beogradske »Politike« iz Berlina — da Njemačka danas ne samo što priznaje jačanje privrednog utjecaja sovjetske Rusije na Balkanu, nego ga čak i odobrava.

Općenito u evropskom novinstvu prevladava sada uvjerenje, da će nakon uspostave trgovačkih odnosa doći do uspostave diplomatskih dotično političkih odnosa, t. j. formalnoga priznanja.

ADMIRAL CAVAGNARI O

PRIPRAVNOSTI TALIJANSKE FLOTE

Talijanski senat je bez diskusije prihvatio proračun ministarstva mornarice. Ovom prilikom je državni podtajnik za ratnu mornaricu admiral Cavagnari održao govor, u kojemu je naglasio, da je već koncem kolovoza prošle godine obzirom na razne događaje talijanska flota bila u ratnoj pripravnosti. U posljednje vrijeme ušli su u sastav talijanske ratne flote prva dva velika linijska broda, kao i posljednja dva broda od četiri renovirana linijska broda koji se nalaze u gradnji. Osim toga gradi se 12 novih krstaša, koji će biti brzo dogotovljeni da se zatim pristupi gradnji čitave serije novih razarača. Prisutnost 35 modernih talijanskih krstaša na Sredozemnom moru promijenila je dosadašnji odnos pomorskih snaga.

Svoj govor admiral Cavagnari završio je konstatacijom, da se talijanska ratna flota nalazi u budnoj pripravnosti i da će u sadašnjim teškim momentima, makar što se dogodilo, ona izvršiti svoje zadatke.

ITALIJA GRADI ŽELEZNICU OD TRSTA DO JUGOSLOVANSKE MEJE

Mnogi listi su donijeli kratko vest iz Rima, da Italija namjerava zgraditi novo železniško progo, ki naj bi spajala Trst s jugoslovansko mejo. Proga bi šla od Trsta preko Herpelj-Kozine na Šapjane. Po tej vesti so že pričeli s prvimi deli za transiranje omenjene železniške proge.

Podaljšajte dovoljenja za zaposlitev

Ponovno opozarjamo naše rojake, ki imajo dovoljenja za zaposlitev, da jih podaljšajo pri pristojnih oblasteh (policijski upravi ali sreskem načelstvu) v teku meseca maja, kot je to v pravilniku določeno. Ker so stopile v veljavo zelo stroge odredbe glede tujih državljanov, naprošamo vse emigrante, da v redu in pravočasno podaljšajo dovoljenja za zaposlitev, da ne bi zaradi tega imeli kakih težav. Prav tako opozarjamo da držijo v redu dovoljenja za bivanje.

KULTURNA KRONIKA

NAŠI NA JUBILEJNI UMETNOSTNI RAZSTAVI V LJUBLJANI

V aprilu je bila ob priliki štiridesetletnice prve slovenske umetnostne razstave (1. 1900. v Mesnem domu v Ljubljani) prirejena umetnostna razstava, na kateri so bila razstavljena tudi dela naših slikarjev in kiparjev.

Kalin Boris je razstavil dva kipa »Portret slikarja Pengova« in »Spomin«. Kalin Zdenko je bil zastopan s tremi deli, »Portret gospodične«, »Akt« in s portretom »Špelca«.

Jakov Božidar je razstavil sliko v olju »Moj oče«, pastel »Štepanja vase« in ujedanko »Jeseniške jeklarne«.

Piščanec Elda je razstavila sliko v olju »Motiv iz Kranja«.

Sedej Maksim je bil zastopan s sliko v olju »Dve ženi pri mizi«.

Smerdu Francišek je razstavil tri tri kipe, in sicer »Žena s ogledalom« — delo v kamnu, skico v žgani glini »Akt« in »Dekliški akt v lesu«.

Stiplovec Fran je bil zastopan z dvema slikama v olju »Zimska krajina« in »Jesenska krajina«. Obe deli sta zbudili splošno pozornost.

Šantel Avgusta je razstavila dva akvarela, »Motiv iz Škofje Loke« in »Motiv iz Višnje gore«.

Že pokojna Šantel Henrika, edina med našimi na tej razstavi, ki je razstavila tudi na I. razstavi l. 1900, je bila zastopana s sliko v olju »Dama v rumeni bluzi«.

Šaša Šantel je razstavil dve deli v olju, in sicer »Portret slikarja Mirka Šubica« in »Višnja gora«.

Uršič France je razstavil sliko v olju »Raca«.

Vidmar Drago je razstavil dve deli v olju, in sicer »Seno« in »Žetev«.

Vidmar Nande je bil zastopan s dvema deli v olju: »Zanjice« in »Domov«.

SLOVENSKA UMETNOST V PRIMORJU

Pri Akademski založbi v Ljubljani je začela izhajati enciklopedična zbirka »Poglej, ki bo prinašala manjše monografije v čedni obliki in po nizki ceni (12 din. zvezek). Kot dvojni zvezek 2-3 je izšla »Umetnost v Primorju«, ki jo je napisal znan umetnostni zgodovinar France Stele. Knjižica je bogato ilustriрана. Vsebino knjige je sam avtor zgoštil v ta-le stavci: »Narodna meja med Italijani in Slovenci je več ali manj tudi meja dveh umetnostnih izrazov«.

Nadaljnji dvojni zvezek 4-5 prinaša monografijo našega rojaka Francela Mesesnela o slovenskem slikarju »Jozefu Petkoviču«.

SLOVAČKI GLAS O »KAPLANU MARTINU ČEDRMACU«

SLOVAK-Press (Bratislava), poluslužbena slovačka agencija, donosi: »Pjesnik Koloman Geraldini, koji je nedavno preveo prvu antologiju suvremene slovenske poezije pod naslovom »Pjesne zpod Triglav«, izdao je sada u nakladi Društva prijatelja klasičnih knjiga prijevod romana Pavla Sedmaka »Kaplan Martin Čedrmac«. Ovo je prvi slovenski roman na slovačkom jeziku. Time su se Slovaci odužili za interes slovenske literature za slovačku, jer na slovačkom jeziku već su do sada objavljivali radovi Kukučina i roman Urbana »Živy bič«. Sedmakov roman odigrava se među Slovincima u Istri, koji se nalaze pod talijanskom nadvlađom. Geraldinijev prevod predstavlja obogaćenje slovačke, relativno siromašne prevodilačke literature«.

Pripominjemo da je slovački prijevod »Kaplana Martina Čedrmaca« izašao u nakladi od 6.000 primjeraka.

NOVA ZBIRKA FRANCETA BEVKA

Založba Jugoslovenske knjigarne v Ljubljani je napovedala novo zbirko del našega rojaka, pisatelja Franceta Bevka. Tako se bo trem knjigam Bevkovih Izbranih del pridružila četrti, ki obsega zbirko črtic in novel, ki jih je napisal od leta 1914 do 1926, torej v prvih štirinajstih letih njegovega pisateljevanja. Zbirka bo nosila naslov »Mlada njiva« in jo je avtor razdelil na pet delov. Prvi del vsebuje črtice iz svetovne vojske 1914—1918. V drugem delu so zbrane razne kratke stvari, ki so izhajale v »Dom in svet«. V tretjem delu so zbrani Socialni motivi, četrti del vsebuje Groteske, v petem delu pa sta dve večji novi, ki nazorno pokažeta Bevkov razvoj od majhnih motivov do velikih tekstov. Zbirka je napovedana za mesec avgust. ***

DANILO ŠVARA: KLEOPATRA

V soboto je bila v ljubljanski operi premiera izvorne slovenske opere »Kleopatra«, ki jo je napisal naš rojak dr. Danilo Švara. Ni treba še posebe omeniti, da je nova slovenska opera vzbudila mnogo zanimanja, saj je nova opera in to izvorna, prav poseben dogodek na slovenskem odru. Kljub bogati glasbeni kulturi ki je na vidljivi stopnji. Niso se pri Slovincih pojavljale izvorne opere in je zaradi tega novo delo Švare vzbudilo občo pozornost vse slovenske publike. Naključje hoče da baš na sam večer premiere (11. maja 1941.) poteče deset let, od kar je bilo postavljeno na oder Bravničarjevo »Pohuišanje v dolini šentflorjanski«. V tej dobi je slovenska produkcija obsegala samo tri Osterčeve ideojantke in R. Savinovega »Matijo Gubca«.

Kritika je sprejela novo delo našega rojaka pohvalno in mu predvideva lep uspeh. Tudi pesimisti so bili prijetno razočarani, ko so videli da je delo vredno slovenskega odra.

IZ AMERIKE

Od naše povjerenice za Ameriko g. Mary Vidošić primili smo 2 dolara za novog pretplatnika g. John Frankovica, Astoria Bar & Grill, 28-09 Astoria Blvd., Astoria, L. I. N. Y.

Pretplata je plačena do 1. IV. 1941. Našoj povjerenici se s ovim putem najsrdačnije zahvalujemo.

Odgovorni urednik: ERNEST RADETIČ, Krajiška ul. 12. — Vlasnik i izdavač: Savez jugosl. emigrantskih udruga. Masarykova ul. 28a, II. — Broj telefona 67-80. »Istra« izlazi svakog tjedna u četvrtak. — Broj čekovnog računa 36.789. — Pretplata za cijelu godinu 48 D. za pola godine 24 D. za inozemstvo dvostruko, za Ameriku 2 dolara na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku. — Tisak: Jugoslovenska Štampa d. d., Zagreb, Masarykova ul. 28a. — Z. tiskaru odgovara: Rudolf Polanovič, lica br. 131. — Rukopisi se ne vraćaju.

VIJESTI IZ DOMOVINE

„SOČA“ ZAKLJUČILA PREDAVATELJSKO SEZONO

Ljubljana — Soča Matica v Ljubljani je priredila v dvorani pri Levu 4. t. m. lep družaben večer in zaključila svojo predavateljsko sezono 1939—1940.

Načelnik predavateljskega odseka dr. Ražem Joahim je pozdravil Sočane in njih prijatelje, ki so napolnili dvorano do zadnjega kotička. Novinar dr. Branko Vrčon je predaval aktualno vprašanje »Morala zaledja — glavni zaveznik malih narodov«. Poslušalci so hvaležni predavatelju za resna izvajanja in točna navodila o sedanjem evropskem položaju.

Podpretsednik Soče Ivo Sancin se

In memoriam Severinu Kamenščeku

U 27. godini života, vršeći svoju dužnost poginuo je Severin Kamenšček, rodом iz Ročinja.

Za sve one koji su poznavali Severina ta vijest je naročito teška. Jer je zaista teško zamisliti, da ovako idealnog, mladog i odvažnog mladića, koji je živio za Istru, za svoje krajeve — nema više među nama. Uvijek nasimjani i vedar on je gledao u budućnost sa nepokolebljivom vjerom. I ni onih 5 godina provedenih u zatvorima nisu mogli pokolebati tu vjeru. To ga je još više učvrstilo, do vjere u borbu, rad i samoodricanje. Malo ih je među nama mladića koji bi s toliko vjere gledali u budućnost svoga naroda. Ta njegova vjera izražena u svakom njegovom pismu, u svakoj riječi, u sva kom činu, zanesla je i druge.

Sada ga nema više među nama. Iz naših redova nestalo je čovjeka, koji je svojom odvažnošću bio prvi među nama. Takve mi trebamo. Smjelo možda i do bezumlja, ali i sami zaneseni veličinom te smjelosti.

Njegova posljednja želja živ je primjer njegove vjere, vjere u veliku pravednu stvar u čije ispunjenje nije sumnjao.

Neka Ti je laka zemlja!

OBČNI ZBOR »TABORA« PRELOŽEN

V zadnji števili »Istre« smo prinesli notico, da bo imelo Delavsko podporno in prosvetno društvo »Tabor« v Ljubljani svoj občni zbor dne 26. maja. Sedaj društvo naknadno obvešča, da je občni zbor preložen za dva tedna zaradi tehničnih zaprek, ki so se pojavile v zadnjem trenutku. Občni zbor se bo zaradi tega vršil dne 9. junija. Prostor bo naknadno javljen.

Još ovaj mjesec valja produljiti dozvole uposlenja

Ponovno upozorujemo naše zemljake, koji imaju dozvole uposlenja da ih produlje kod mjerodavnih oblasti (kod uprave policije ili sreskog načelstva) još u toku mjeseca maja kako je to propisano, da ne bi — s obzirom na poštene propise o stranim državljanima — imali kakvih neprilika. Ujedno upozorujemo da je potrebno držati u redu dozvole boravka.

»RELAZIONI INTERNAZIONALI« O NOVIM IMPERIJALNIM I SUPERNACIONALNIM KONCEPCIJAMA

Komentirajući izjavu Churchilla, da Velika Britanija bez obzira na daljnji tok rata može uvijek držati pod svojom kontrolom Sredozemno more i upozoravajući pri tome na tvrdnju londonskog »Economista«, da Velika Britanija mora ozbiljno računati s talijanskom intervencijom u sadašnjem ratu, »Relazioni Internazionali« ističu slijedeće:

»Na ove izjave i tvrdnje potrebno je da se jasno odgovori. Talijansku politiku ne vodi nikakova sentimentalnost, nego pravilno shvaćeni interesi koji su u saglasnosti s internacionalnim položajem Italije. To su baš oni interesi, kojima se Velika Britanija i Francuska uporno suprotstavljaju.

Pariz i London — veli dalje talijanski časopis, — pitaju da li tko ugrožava Italiju? Odgovaramo da to još nije niko pokušavao, a kada bi pokušao odmah bi osjetio talijanski udarac. Postoji međutim opasnost i to u shvaćanju, jer prvi cilj saveznika je u tome, da evropski život ostane nepromijenjen, dok su ciljevi fašističke revolucije drukčiji, i to u stvari pretstavljaju problem talijanskog životnog prostora, koji je ujedno problem evropske pravde, t. j. novog uređenja materijalnih vrednota Evrope. Iz sadanjega konflikta Evrope mora izaci uređenje je ponovim koncepcijama, koje će premašiti koncepciju nacionalnosti, na kojoj su se osnivali svi ratovi i revolucije u prošlom vijeku. Nalazimo se u vremenima opće obnove, u kojima će se afirmirati imperijalne i super-nacionalne zajednice. Pri tome talijanski narod neće ostat i zasuznjen na Sredozemnom moru. Zato se talijanski narod sprema na najstrašnije napore, a gospodar njegove sudbine je Mussolini«.

„SLOVENKA“

»Slovenka« je bila, kakor je čitateljem znano, prvi slovenski ženski list. Izhajal je v Trstu v letih 1897—1902, izdajal ga je konsorciij »Edinosti«, a prva urednica mu je bila pred kratkim umrla Marica Nadlišek-Bartolova. Od četrtega letnika dalje ga je urejevala Ivanka Anžič-Klemenčič.

V zadnjem snopiču glasila Slavističnega društva v Ljubljani »Slovenski jezik«, ki izhaja že tretje leto, je objavila po svoji vzor ni monografiji o A. Aškercu znana profesorica Marija Boršnik-Skerlakova 14 strani obsegajočo razpravo o »Slovenki«. Po podnaslovu ki se glasi »I. Pod uredništvom Marice Nadlišek Bartolove« smemo sklepati, da bo sledilo še nadaljevanje. Za ta prvi del pa vsebuje toliko zanimivega gradiva, da ga priporočamo v čitanje in študiranje vsem onim, ki jim je naša kulturna zgodovina na Primorskem pri srcu.

Saj ni skoro pomembnejšega pisatelja tiste dobe ki ne bi bil v posredni ali neposredni zvezi z »Slovenko«. Kot ženski list morda ni imela »Slovenka« velikega zunanjega efekta, zato pa je bil tem večji tisti na zunanji vidni, zato pa neprimerno globlji efekt pri čitateljicah — saj je bilo treba našo ženo privajati k branju domačega tiska in jo učiti slovenštine«. In prav v tem pogledu je bila »Slovenka«, odnosno njena urednica Marica Nadlišekova najboljša učiteljica.

SEDEMDESETLETNICA DRA IVANA SKETA

Te dni je praznoval sedemdesetletnico svojega življenja dr. Ivan Sket, odvtnik v Celju. Jubilant ni naš rojak po rojstvu (roditel se je v Cerovcu (Šmarje pri Jelšah), toda življenska pot ga je zanesla na Gorjsko, kjer je odprl odvtniško pisarno. Kot odlični pravnik si je pridobil obsežno prakso. Nikdar ni tajil svojega narodnega prepričanja in nobene nacionalne akcije ni bilo brez niaga. — Jubilantu želimo še mnogo let!

FRANC VENTURINI: 10 MOŠKIH ZBOROV

Naš znani zborovodja in skladatelj Fran Venturini je izdal zbirko desetih moških zborov, in sicer: Uedinjena domovina, Zvezde žarijo pokojno, Deklica ti si jokala, Vsejal sem nageljne in rože, Pojdem na prejo, Lovska, Še mnogo let, Voščilo, Oče naš in nagrobnično Usmili se, o Bog, Vse pesmi so ljubke, melodiozne, harmonizacija nič umetničena, ki ne presega nikjer meje. Iz teh pesmi je razvidno, da skladatelj prav dobro pozna sposobnosti naših pevskih zborov. To so pesmi, ki so prišle iz srca in bodo šle pevcem in poslušalcem do srca. Oblika je čedna, tisk jasen. Zbirko je izdal skladatelj, v samozaložbi in stane 20.— din. Mislim, da ne bo pevškega zbora brez te lične zbirke.

PRVA SAMOSTOJNA RAZSTAVA ELDE PIŠČANCEVE

Na binkoštno nedeljo 12. t. m. je bila v »Galeriji Obersnel« v Ljubljani otvorena razstava slikarice prof. Elde Piščanceve. Razstava obsega 40 del v olju in akvarelu ter nekaj monotipij. Slikarica je naša rojakinja in je študirala slikarstvo na akademiji v Firencah, pozneje se je pa izpopolnjevala v Parizu. Po končanih študijah je kot profesorica risanja službovala v Ljubljani, sedaj pa poučuje risanje na gimnaziji v Kranju. Skoraj na vsaki skupni razstavi smo srečali do sedaj njena dela, vendar je to prva njena samostojna razstava, ki bo odprta do 23. maja. Vstop je prost.

IZ UPRAVE

Velan Franjo — Beograd — Primili smo Din 48.— i podmirili Vašu pretplatu do 1. I. 1940.

OSOBNE VIJESTI

Naš zemljak Josip Roinić iz Medulina u Istri, učitelj u Mariji Gorici, vienčao se na Duhove s Milicom Tutić, kćerkom općinskog blagajnika u Savskom Marofu. — Čestitamo!

je zahvalil ponovno vsem letošnjim predavateljem in pevskim zborom a najlepšo zahvalo je izrekel dr. Branku Vrčonu za njegovo res izprpno predavanje. Konstatiral je neomejeno ljubezen jugoslovenske emigracije do naše rodne grude. Spretni pevci Sloge so pod izbornim vodstvom svojega pevskega strokovnjaka Premelca prepevali naše najbolj domorodne pesmi. Dr. I. C. Oblak je reasumiral v šaljivo zabavni obliki vsa letošnja predavanja in pohvalil njih neumornega aranzirerja Jožeta Sfili-goja. Društvo Soča gleda s ponosom na svoje preteklo delo in že zamišlja nove načrte o svojem razvoju v poletnem delovanju — Soški

NAŠI POKOJNIKI

† LOJZE LEBAN

Kranj, maja 1940. Dne 5 t. m. smo v Stražišcu pri Kranju položili v pre-rani grob 29 letnega Lojzeta Lebana, doma iz Poljubina na Tolminkem.

Radi težkega življenja, kakršnega živi večina naših ljudi, si je še pred par leti nakopal bolezen, vsled katere se je moral pretekli teden podvreči operaciji. Operacija je sicer dobro uspela, vendar je pa bila za njega, ki je bil šibkejše narave, preteška. Pokojnik je bil zaveden Jugoslovan, vzoren član in delavec našega društva, in je kot tak lahko vzor vsakemu našemu emigrantu. Koliko spoštovanja in ljubezni je živil med našimi ljudmi, je pokazal pogreb, katerega so se udeležili, lahko rečemo, skoro vsi organizirani emigranti, kakor tudi veliko število drugih. Člani društva »Sloge« so zbrali za venec, ki so mu ga poleg vencev žalujoče soproge in prijateljev, položili na grob kjer so mu tovariši v slovo zapeli žalostinko.

Od svojecev iz domačega kraja se pogreba ni mogel udeležiti nihče, ker jim pač ni bilo dovoljeno.

Naj mu bo lahka zemlja svobodne domovine! Zalujočim naše iskreno so-žalje.

† EMIL MILANEZ

V ljubljanski bolnici je 21. aprila t. i. preminul naš rojak Emil Milanez, slušatelj strojnega oddelka ljubljanske tehnične fakultete. Pokojni je bil rojen v Gorenjem polju 2. IX. 1917. po vojni pa se je vsa družina preselila v Zadolobrovo pri Celju, kjer jim je že pred leti umrl oče. Pliuča, srce in ledvice so mu zadnja časa bolehalo tako je po hudemu trpljenju po nekaj mesecih bolniške postelje podlegel. Zapustil je nepreskrbljeno mater, pet bratov in sestro. Njegovi tovariši so mu priredili lep pogreb in so preskrbeli, da je bil z avtofurgonom prepeljan k svojim na Zadolobrovo pri Celju »Sedejeva družina«, pri kateri je bil včlanjen v mladinskem odseku, mu je poklonila prekrasen venec, njeni člani pa so ga spremjali na zadnji poti. Naj počiva v miru, težko prizadeti družini naše iskreno sožalje!

† IVAN PRELOG

Pretekli teden je v Trstu umrl po vsem mestu in daleč izven znani trgovec Ivan Prelog v visoki starosti 80 let. Reči moramo, da z njim odhaja iz Trsta ena najmarkantnejših naših osebnosti. Ivan Prelog se je s svojo veliko požrtvovnostjo in izredno vstrajnostjo visoko povzdignil. Z nenavadno pridnostjo je iz skromnih sredstev ustvaril ne samo sebi veliko trgovino, temveč je tudi drugim pripomogel da so si ustanovili svoje trgovine ne samo mnogim sorodnikom ampak celo svojim trg. pomočnikom Lahko rečeno, da je on pokrenil okoli dvajset trgovin! Vendar pa Ivan Prelog ni bil človek samo za trgovino, temveč je imel tudi pravo zlato srce. Kjerkoli je mogel je radevolje pomagal. Kaj kmalu se je posvetil tudi javnemu življenju in tu se je pokazal kot zelo požrtvovalen rodoljub. Naj navedemo nekaj njegovih funkcij: Bil je med ustanovitelji Prvega delavskega podpornega društva, Brajnega društva, Trgovsko-obrtno združenje, Trgovskega izobraževalnega društva, Tržaške posojilnice in hranilnice, itd. Naše institucije se morajo v mnogih primerih njemu zahvaliti, da so dobile trdne temelje. Za vsakega je imel odprto srce in rododarno roko ter dober nasvet. Z eno besedo rečeno bil je pravi mož na pravem mestu. Vendar njegovi uspehi ga niso napravili nedostopnega, ostal je vedno tak kot je bil: skromen in preprost. Zaradi svojega neupogljivo značaja in rodoljublja je moral marsikaj pretrpeti. Bil je tudi več let zaprt, vendar pa ob najhujši uri svojega življenja ni klonil.

Kako skromen je bil pokojnik priča to, da ni bila nikier objavljena njegova smrt, toda kljub temu se je žalostna vest hitro razširila po mestu in na njegovem pogrebu se je ob blagega pokojnika poslovila velika množica sorodnikov znancev in tistih, ki jim je pokojnik bil dobitnik. Naj mu bo lahka tržaška zemlja, ostalim naše iskreno sožalje!